

Posudek oponentky habilitační práce

Uchazečka: PhDr. Magdalena Nespěšná Hamsíková, Ph.D.

Habilitační práce: Zámek Horšovský Týn. Šlechtické sídlo jako zrcadlo života jeho obyvatel kolem poloviny 16. století

Oponentka: doc. Mgr. Radka Nokkala Miltová, Ph.D.

Pracoviště oponentky: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Seminář dějin umění

Na úvod tohoto posudku prohlašuji, že jsem se seznámila s výsledkem kontroly originality antiplagiátorským programem Turnitin, na jehož základě konstatuji, že se jedná o autonomní a originální práci.

PhDr. Magdalena Nespěšná Hamsíková, Ph.D. se dlouhodobě věnuje problematice malby 15. a 16. století a stala se jednou z našich předních znalkyní této problematiky. Kvality její práce dokládá brilantní disertační práce dedikovaná *Recepti díla Lucase Cranacha st. v malířství 1. poloviny 16. století v Čechách a na Moravě*, která byla pozitivně přijata a oceněna vědeckou komunitou, když za její publikovanou verzi s názvem Lucas Cranach st. a malířství v českých zemích 1500–1550 autorka získala cenu Josefa Krásy (cenu uděluje Uměleckohistorická společnost v českých zemích).

Dr. Nespěšná Hamsíková rozvíjí svůj výzkum v předkládané habilitační práci, kterou se rozhodla koncipovat jako důkladný monografický výzkum jednoho konkrétního objektu, a to zámku v Horšovském Týně, který v mnoha ohledech dlouhodobě uniká odborné pozornosti. Podrobným analýzám tak podrobila celý stavební vývoj objektu, architekturu i dochovanou výzdobu, přičemž, jak v úvodu předesílá, se zaměřila zejména na otázky objednavatelského pozadí této rozmanité zakázky. To v textu demonstruje obsáhlými pasážemi věnovanými Lobkowiczům, politickým kariérám jejich příslušníků, sňatkové politice a dalším relevantním otázkám, které mohou vysvětlit sledovanou uměleckou zakázku ve vztahu k rodové i individuální vizuální reprezentaci. Ve sledu kapitol postupuje autorka víceméně chronologicky, když analyzuje jednotlivé stavební fáze zámku, architektonické části objektu nebo štukovou či malířskou výzdobu. Je třeba jednoznačně vyzvednout, že se jedná o práci pečlivou a solidní a je na první pohled zřejmé, že autorka je dokonalou znalkyní horšovskotýnského zámku. V rámci jednotlivých oddílů a kapitol se snaží o kontextualizaci řešených témat, která oživuje jak v textu samotném, tak přidanými vsuvkami (např. o ticinských mistrech apod.). Právě v kontextualizaci, bibliografii a metodickém vymezení práce ale spatřuji největší slabiny, konkrétně:

V úvodních pasážích, metodologickém vymezení a několika exkurzech ke stávajícímu bádání viditelně absentují práce moravských historiků a historiček umění, které si nejen kladou stejné otázky, ale především přinášejí velmi zásadní odpovědi. Jmenovitě na s. 13 se autorka odvolává k metodologii kombinující přírodovědné postupy s uměleckohistorickými (zejm. ve vztahu k dendrochronologii) – na příkladu renesanční architektury, konkrétně zámku v Telči, tomu podobně recentně činil Jiří Kroupa. Pregnantně tento nedostatek ukazuje pozn. na s. 145, kde je z dnes dostupné bohaté literatury k problematice Telče citována jen diplomová práce obhájená na KTF (a nikoli texty Ondřeje Jakubce, J. Kroupy a dalších). Kroupovy studie v soupisu bibliografie obecně překvapivě chybí, a to i přes to, že se dlouhodobě věnuje vztahu architektury a vizuální reprezentace objednavatelů, což pro renesanční architekturu platí i pro práce Tomáše Knoze, jehož jméno v bibliografii také nenajdeme. Podobně mohla být zohledněna, mj. také z metodologického hlediska, habilitační práce „*Slavné stavení“ posledních Rožmberků. Vila Kratochvíle a možnosti interpretace pozdně renesanční aristokratické rezidence*“ Ondřeje Jakubce, která mohla autorce posloužit jako inspirace při promýšlení toho, jak monograficky zpracovat jeden objekt. Jakubcův habilitační spis o rožmberské vile Kratochvíli je skvěle metodologicky ukotven, vynikajícím způsobem kontextualizuje renesanční architekturu a vysvětluje řadu konceptů objednavatelské reprezentace. V analýzách interiérových dekorací tu například obšírně komentuje výběr morálních exemplů, což mohlo být efektivně využito jako komparace pro autorčiny interpretace na s. 148. Další významnější deficit v literatuře spatřuji v případě výkladu maleb ve vztahu k Lutherovým textům a učení. Zde překvapivě chybí publikační odkazy na práce jednoho z největších specialistů na reformaci a dílo Martina Luthera, církevního historika Thomase Kaufmanna.

Další poznámky k bibliografii již náleží do roviny pouhých doplňků:

- na straně 16 je zmíněna problematika využívání různých rétorických modů v architektuře. K dané problematice existuje také mnohem obsáhlejší bibliografie, než se objevuje v textu samotném (viz např. Carsten-Peter Warncke, *Rhetorik der Architektur in der frühen Neuzeit*, in: Klaus Bußmann – Florian Matzner – Ulrich Schulze (eds.), *Johann Conrad Schlaun, 1695–1773. Architektur des Spätbarock in Europa*, Stuttgart 1995, s. 612–621. – Friedrich Polleroß, *Docent et delectant. Architektur und Rhetorik am Beispiel von Johann Bernhard Fischer von Erlach*, Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte 49, 1996, s. 165–206. – Christine Smith, *Architecture in the Culture of Early Humanism. Ethics, Aesthetics, and Eloquence 1400–1470*, Oxford 1992. – Petr Fidler, *Über den Quellencharakter der frühneuzeitlichen Architektur*, in: Josef Pauser – Martin Scheutz – Thomas Winkelbauer (eds.), *Quellenkunde der Habsburgermonarchie (16.–18. Jahrhundert). Ein exemplarisches Handbuch*, Wien – München 2004, s. 952–970. ad.).
- na s. 58 je v souvislosti s ticinskými mistry zmíněno, že Jana Zapletalová jejich činnost analyzovala na základě dochované korespondence, ale až pro období baroka.

Pro starší období mohl být využit její článek ze ZPP z roku 2020 věnovaný Antoniu Melanovi. Také se v této souvislosti neobjevuje odkaz na *Opus italicum. Italští renesanční a barokní architekti v Praze* z roku 2001.

Celkově lze konstatovat, že metodologické vymezení práce je spíše stručně a obecně naznačené a metodická východiska proklamovaná v úvodních pasážích textu se v samotných popisných a analytických pasážích projevují jen částečně (velmi kladně hodnotím zejména pasáže věnující se analýze výzdoby kaple a hlavního sálu zámku). Tento dojem pak podtrhuje připojení zcela symbolického závěru práce (o délce kratší než 1 strana). Práci tak chybí skutečné sklenutí, kde by se na zámek v Horšovském Týně nahlédlo z širší perspektivy.

Další dotazy, které předkládám k diskuzi:

Na s. 107 je pojednáno o torzovitě dochovaných sgrafitech, kde se proti sobě nacházely výjevy Zmrtvýchvstání Krista a ovidiovský příběh Pýrama a Thisbé. Zajímala by mě případná interpretace výběru daných motivů a zda podle autorky takový výběr mohl podléhat nějakému hlubšímu ideovému konceptu?

Na s. 117-118 je rozváděna formální podobnost s grafikami ve vztahu ke konfesijnímu vyznění děl. Nabízí se otázka, do jaké míry můžeme práci s předlohami interpretovat také konfesně. Řada příkladů ukazuje velmi volné nakládání s předlohami, například explicitně katolické předlohy z produkce antverpské tiskařské rodiny Wierixů sloužily jako předlohy pro protestantské epitafy.

Na s. 178 je řešena ikonografie čtyř postav ctností. Nepříliš podrobný obrázek v příloze práce bohužel neumožňuje detailní pohled, ale bylo by možné vnímat postavu se štítem jako bohyni Minervu? Ve vztahu k zobrazení boha Merkura by tak bylo možné uvažovat o konceptu Hermatheny.

Poslední poznámkou už jsou jen drobná doplnění či opravy: v textu se místy objevují překlepy či chyby. K faktickým chybám náleží formulace na s. 151, kde je mezi pernštejnskými dominii zmíněna Chrudim, která však byla královským věnným městem, a nepatřila k pernštejnským dominiím.

Závěr

Hlavním přínosem předkládané práce dr. Nespěšné Hamsíkové je bezpochyby korekce stávajícího poznání nejen o zámku v Horšovském Týně. Svým textem posouvá dosavadní stav bádání k renesanční architektuře a malbě a díky řadě nových zjištění je významným příspěvkem do diskuse o umění 16. století v českých zemích. Závěrem tedy mohu konstatovat, že habilitační práce PhDr. Magdaleny Nespěšné Hamsíkové, Ph.D., „*Zámek*

*Horšovský Týn. Šlechtické sídlo jako zrcadlo života jeho obyvatel kolem poloviny 16. století“ i přes některé kritické výtky uvedené výše **splňuje požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru dějiny umění.***

V Brně dne 30. 9. 2023

doc. Mgr. Radka Nokkala Miltová, Ph.D.